KANSANELÄKELAITOS
Etuuspalvelujen lakiyksikkö
Terveydenhuoltoetuuksien osaamiskeskus

Lausunto

21.10.2016

Eduskunnan Liikenne- ja viestintävaliokunta 27.10.2016

Asia HE 161/2016 vp Hallituksen esitys liikennekaareksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kansaneläkelaitoksen (Kelan) lausunto

Yleiset huomiot

Merkittävin Liikennekaaren esitys koskee Kelan sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella korvaamien matkojen näkökulmasta taksiliikenteen sääntelyn purkamista. Sääntelyn purkaminen tarkoittaisi luopumista enimmäishinnan vahvistamisesta, taksien asemapaikkakiintiöstä, ajovuorovelvoitteesta ja kuljettajakoulutuksesta.

Liikennekaaren esitysten vaikutukset Kelan korvaamiin matkoihin

Taksialan sääntelyn purkamisella saattaa olla merkittävät vaikutukset varsinkin vammaisten ja sairaiden henkilöiden mahdollisuuteen käyttää kohtuuhintaisia, laadukkaita kuljetuspalveluita. Toisaalta, mikäli muutosten toimeenpano onnistuu hyvin, kansalaisille voi tarjoutua uusia kustannustehokkaita liikkumispalveluja.

Kelan ja Taksiliiton yhteistyössä kehittämään suorakorvausmenettelyyn, jossa jokaisen sairaanhoitopiirin alueella on yksi Kelan kanssa sopimuksen tehnyt tilausvälitysyhtiö, on liittynyt tällä hetkellä yli 90 % alueen autoilijoista. Toiminta on vakiintunut koko maahan ja toimii hyvin.

Kela korvaa sairauden ja kuntoutuksen perusteella tehtävät taksimatkat tällä hetkellä Valtioneuvoston asetuksella (Vna 570/2016) vahvistettujen taksiliikenteen kuluttajahintojen perusteella. Jos enimmäishinnasta luovutaan, tulisi itse matkansa maksaville henkilöille määritellä jokin enimmäishinta, joka koskisi kaikkia yhteiskunnan korvaamia kuljetuksia. Enimmäishinnan määrittelyä tarvitaan lisäksi yhteiskunnan korvaamilla matkoilla siihen saakka, kunnes koko maan kuljetuspalvelut on kilpailutettu. Kilpailutuksen aikatauluun vaikuttaa maakuntien ja kuntien erilainen valmius lähteä kilpailuttamaan alueensa erillismatkoja.

Kela ei ole tähän mennessä kilpailuttanut sairausvakuutuslain perusteella korvattavien taksimatkojen hintoja. Mikäli taksien käyttämästä enimmäishinnoista luovutaan, tulee Kelan kilpailuttaa sekä välityspalvelun tarjoajat että Kelan korvaamat taksimatkat. Kilpailuttaminen vaatii aikaa ja resursseja, joihin ei ole täysimääräisesti kyetty varautumaan ennen uuden lainsäädännön valmistumista. Kilpailuttaminen olisi lisäksi järkevää tehdä yhteiskunnan eri maksajatahojen yhteistyönä, jotta matkojen yhdistelyä voidaan tehdä järjestämis- ja korvausvastuussa olevien toimijoiden kesken. Tällaista kokeilua ollaan parhaillaan suunnittelemassa Kanta-Hämeessä Kelan ja Kanta-Hämeen maakunnan kuntien yhteishankintana. Kokeilussa olisivat mukana sairausvakuutuslain, vammaispalvelu- ja sosiaalihuoltolain perusteella korvattavat matkakustannukset sekä sairaanhoitopiirin kiireettömät potilaskuljetukset.

Autojen asemapaikkakiintiöstä ja ajovuorovelvoitteesta luopuminen merkitsisi sitä, että taksien saaminen määräytyisi markkinaehtoisesti. Luotettavien ja laadukkaiden palveluiden turvaaminen myös haja-asutusalueilla on jatkossakin tärkeää asiakkaiden palveluiden ja kustannussäästöjen näkökulmasta. Asemapaikasta luopuminen tarkoittaa Kelan näkökulmasta sitä, että jatkossa yhteiskunnan korvaamien kuljetuspalveluiden hankinnoissa tulee huomioida reittien avaaminen matkansa itse kokonaan maksaville kuluttajille. Tällöin yksityishenkilöt ja yhteiskunnan korvaamilla matkoilla matkustavat henkilöt voitaisiin yhdistellä samaan kulkuneuvoon. Tämä takaisi arviolta riittävästi kuljetuspalvelua haja-asutusseuduilla ja hillitsisi omalta osaltaan kustannusten kasvua.

Kuljettajatutkinnosta luopuminen ja kuljettajaa koskevien vaatimusten lieventäminen mahdollistaa kuljetusten järjestämisen nykyistä vapaammin. Asiakkaan avustamiseen liittyvät vaatimukset, kielitaito ja paikallistuntemus ovat olennaisia asioita matkan turvallisuuden ja laadun varmistamisessa. Kelan näkemyksen mukaan kuljettajien koulutusvaatimuksia tulee kuitenkin edellyttää tulevaisuuden hankinnoissa.

Liikennekaaren lakiesityksessä olevat asiat, kuten uuden teknologian mahdollistaminen ja esitykset yhteneväisistä lippu- ja maksujärjestelmistä ovat kannatettavia asioita. Näillä kaikilla mahdollistetaan asiakkaille parempi informaatio eri kulkuvälineistä, helpotetaan matkaketjujen muodostamista ja luodaan uusia liikennemarkkinoita niille asiakkaille, jotka pystyvät itsenäisesti ja terveydentilan heikentämättä käyttämään erilaisia uusia liikennemuotoja ja kuljetusten tilaustapoja.

Muutoksen vaikutukset ja yhteenveto

Ehdotettujen muutosten vaikutuksia ei pystytä arvioimaan luotettavasti etukäteen, koska kysymyksessä on mittava periaatteellinen uudistus. Julkisesti tuettujen matkojen kokonaiskustannukset ovat nousseet vuosi vuodelta, joten lähtökohtaisesti on hyvä etsiä keinoja, joilla kustannuskehitystä voidaan hillitä ja palveluja tehostaa. Kelan korvaamissa matkoissa kustannusten kasvua on pystytty hillitsemään tehokkaasti mm. matkojen yhdistelytoimintaa aktiivisesti kehittämällä.

Kela pystyy tarjoamaan yhdenmukaisen ja tehokkaan liikkumispalvelujen kilpailuttamis- ja korvausjärjestelmän toimeenpanon koko maassa. Uuden järjestelmän käyttöönotto ja palvelujen kilpailuttaminen vaativat kuitenkin riittävän pitkän siirtymäajan, jotta asiakkaiden liikkumispalvelut saadaan turvattua huomioon ottaen sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen eteneminen.

Allekirjoitukset

Reija Jääskeläinen
osaamiskeskuksen päällikkö